

20.02.02.

205

Randerssagen

**Det tjenestemandsansatte telefonist-  
personales pligt til under automatisere-  
ring at lade sig tjenstligt forflytte**

Tvist mellem De samvirkende Telefonselskaber og Cen-  
tralorganisationen for Telefonstanden i Danmark, af-  
delingerne 8 - 10 - 11 - 13 - 20 - 22 og 26

## Indgåelse af voldgiftsaftale

Den 4. februar 1964.

Vi, De samvirkende Telefonselskaber og Centralorganisationen for Telefonstanden i Danmark, som ikke gennem indbyrdes forhandlinger har kunnet komme til en fælles forståelse af de mellem vore underorganisationer bestående overenskomster, aftaler m. v. med henblik på et fra centralorganisationens side rejst spørgsmål om det ved centraltjenesterne ansatte tjenestemandspersonales pligt til efter tjenestens tarv at modtage tilbud om beskæftigelse ved en anden central end den, hvor de pågældende hidtil måtte være beskæftiget, indgår herved på følgende

## VOLDGIFTSAFTALE

For at nå til en for alle bindende, endelig og så vidt muligt generel afgørelse af den opståede tvist er der enighed om

1. at forelægge spørgsmålet for et særligt til dette formål oprettet voldgiftsnævn i overensstemmelse med vore for nævnet nedlagte påstande,
2. at dette nævn skal være sammensat af fem personer med højesteretsdommer J. Trolle som formand og med to repræsentanter for hver af hovedorganisationerne,
3. at sagens behandling for nævnet skal foregå på tilsvarende måde som i telefonvoldgiftsnævn I,
4. at eventuel fornøden fortolkning af den voldgiftskendelse, som måtte blive afsagt, foretages af nævnet selv eller – hvis dette som følge af forfald ikke skulle vise sig muligt – af telefonvoldgiftsnævn I,
5. at nævnet selv fastsætter sine omkostninger og hvem, der skal udrede dem, samt
6. at uanset udfaldet bærer hver part sine egne omkostninger.

CENTRALORGANISATIONEN FOR  
TELEFONSTANDEN I DANMARK

*Chr. E. A. Nielsen*

DE SAMVIRKENDE TELEFONSELSKABER

*Jørnow*

## Bemærkning

Vi gengiver kun klageskrift, svarskrift, replik, duplik og kendelse i denne sag, så den kan indgå i CO's samlinger over voldgiftssager. Derimod har vi set os nødsaget til at udelade alt bilagsmateriale, da det er så omfattende, at det alene ville fylde en bog for sig.

*HC*

## Klageskrift

*Centralorganisationen for  
Telefonstanden i Danmark.*

Den 7. februar 1964.

## KLAGESKRIFT

til det i medfør af aftale mellem De samvirkende Telefonselskaber (D. S.) og Centralorganisationen for Telefonstanden (CO) nedsatte voldgiftsnævn til påkendelse af en tvist mellem disse parters underorganisationer vedrørende det ved centraltjenestestederne ansatte tjenestemandspersonales pligt til at forrette tjeneste på anden central end den, hvor de pågældende hidtil har været beskæftiget.

I nærværende sag giver jeg som sagfører for CO møde for det ved D. S.'s centraltjenestesteder ansatte tjenestemandspersonale og agter at nedlægge følgende

## PÅSTAND

Det ved D. S. under centraltjenesten ansatte tjenestemandspersonale har ikke pligt til at forrette tjeneste ved andet tjenestested end det hidtidige, forsåvidt det nye tjenestested nødvendiggør, at vedkommende må skifte bopæl.

## SAGSFREMSTILLING

Indledningsvis vil jeg oplyse, at Københavns Telefon Aktieselskab, Fyns kommunale Telefonselskab og Jydsk Telefon Aktieselskab virker i snævert samarbejde under hovedorganisationen D. S., og at det tekniske personale hos alle

3 selskaber efter geografisk kriterium er organiseret i en lang række afdelinger, der alle hører under CO som hovedorganisation.

De under CO hørende afdelinger har hver sin overenskomst om løn og arbejdsvilkår med det selskab, afdelingen geografisk tilhører. Pensionsreglement er ikke udfærdiget for de enkelte afdelinger, men for tjenestemændene under eet for hvert af de 3 selskaber, og disse reglementer er af samme indhold.

Da problemet i nærværende sag er det samme for alle 3 selskaber og for alle de af sagen berørte afdelinger under CO og de i betragtning kommende bestemmelser i overenskomster og pensionsreglementer er enslydende, vil sagen kunne afgøres generelt under eet for de 3 selskaber og de berørte afdelinger under CO.

Det er mellem parterne aftalt, at fremlæggelse af de til sagens behandling nødvendige dokumenter vil ske i fællig på et senere trin af skriftvekslingen.

Twisten er opstået som følge af den i de senere år i etaper igangsatte automatisering af centraltjenesten, hvorved der fremkommer arbejdsmangel for personalet på de automatiserede centraltjenestesteder.

Det erkendes, at arbejdsmangel medfører ret for D. S. til at foretage afskedigelse, hvorfor tvisten får sin væsentligste betydning for det pensionsberettigede personale.

Ved en række automatiseringer er arbejdsmangelproblemet løst enten ved individuelle aftaler mellem D. S. og tjenestemændene eller ved at disse sidste selv har ønsket at søge afsked.

Ved automatiseringen af Randers central i 1962/63 var en løsning imidlertid ikke mulig, idet en række pensionsberettigede tjenestemænd ikke kunne beskæftiges ved andet arbejde i Randers og ikke ønskede at modtage tilbudt tjeneste på andet sted, hvor sådan tjeneste nødvendigjorde bopælsændring. Overfor disse tjenestemænd hævdede D. S. herefter, at nægtelse af at modtage tjeneste andet sted var en »tjenesteforseelse« og stillede dem overfor valget mellem selv at søge afsked eller blive afskediget – i begge tilfælde uden pension. Af de pågældende tjenestemænd har 5 nægtet at søge afsked og er derfor blevet afskediget.

Disse afskedigelser uden pension påstås uberettigede, og de er den direkte årsag til nærværende sag. Det må imidlertid påregnes, at en række tilfælde af ganske samme art vil forekomme under den fortsatte automatisering i de kommende år, og tvisten er derfor generel.

At tjenestemændene ikke har pligt til at tåle stedlig forflyttelse, der nødvendiggør bopælsforandring, fremgår af overenskomsternes § 8, der er uændret siden 1920 og faktisk svarer til § 4 i statstjenestemandsløven, hvilken sidste bestemmelse i teori og praksis antages at føre til, at statstjenestemanden ved at nægte at lade sig forflytte ikke – hvis pensionret er opnået – af den grund kan afskediges uden pension.

Det bestrides, at der foreligger nogen praksis der med hensyn til stedlig forflyttelse kan føre til anden forståelse af overenskomsternes § 8 end den fornævnte.

Endelig må almindelige forudsætningssynspunkter – risikobetragtninger – føre til, at tjenestemænd, der ikke før tvistens opståen har været bekendt med selskabernes standpunkt, ikke kan have pligt til at bøje sig for dette.

København, den 7. februar 1964.

Med ærbødighed  
Anker Jacobsen

Svarskrift

*De samvirkende Telefonselskaber.*

Den 29. februar 1964.

Som svar på det af centralorganisationen udfærdigede klageskrift af 7. februar 1964 skal De samvirkende Telefonselskaber nedlægge påstand om *frifindelse* med den begrundelse, at:

det tjenestemandsansatte personale på centralerne er ansat under sådanne overenskomstmæssige vilkår, at personalet er pligtig at følge med derhen, hvor arbejdet til enhver tid er.

*I. Parternes overenskomstforhold; hvorved belyses parternes arbejdsretlige status.*

Allerede før århundredskiftet reguleredes personalets lønnings- og arbejdsvilkår ved aftaler mellem selskabet og personaleorganisationer, og allerede på dette tidspunkt fandtes pensionsregler.

Personalets ret til at danne organisationer med forhandlingsret er hjemlet i koncessionens post 11 (bilag 1). I 1923 aftaltes forhandlingsregler med tvungen voldgift i retskonflikter. De nugældende forhandlingsregler fra 1926 vedlægges som bilag 2.

Ved telefonstrejken i 1920 etableredes parternes overenskomstforhold i et »reglement« (bilag 3) udarbejdet af statens lønningsråd efter forhandling med parterne. Senere er det nævnte reglement afløst af overenskomster, hvoraf de nugældende for det her omhandlede personale vedlægges som bilag 4-9. Reglementets afløsning af overenskomsterne indebar ikke noget brud med det hidtidige, men muliggjorde, at de forskellige personalegrupper kunne få tilpasset det trykte overenskomststof efter gruppens særlige behov. Overenskomsternes ordlyd suppleres i overensstemmelse med de for kollektive aftaler gældende regler med kutymen, praksis og aftaler, som ikke har fundet udtryk i de trykte overenskomster. Overenskomsterne hjemler aktionsret i interessekonflikter.

Reglementet fra 1920 var i det væsentlige bygget op efter principperne i statens lønningslov fra 1919. I reglementets § 105 indeholdtes en fortolkningsbestemmelse, der fortsat findes i de nugældende overenskomsters § 44. Bestemmelsen har følgende ordlyd: »Ved fortolkningen af de enkelte bestemmelser i overenskomsten bliver de tilsvarende bestemmelser i lov af 7. juni 1958 om lønninger og pensioner m. v. til statens tjenestemænd, for så vidt disse indeholder mere udførlige og specielle regler

og i øvrigt stemmer med overenskomsten at lægge til grund«. Fra bemærkningerne til § 105 i reglementet af 1920 citeres: »Ved denne bestemmelse har man villet angive, at de på forskellige punkter mere udførlige bestemmelser i statslønningsloven, for så vidt de i øvrigt stemmer med nærværende reglement, bliver at lægge til grund for dette, men derimod naturligvis ikke, at bestemmelser, der findes i statslønningsloven, men er udeladt i nærværende reglement, ved en fortolkning desuagtet skal gøres gældende for telefonselskabernes tjenestemænd«. I tiden op til nu er denne tilknytning til statens regler videreført, idet parterne ved overenskomstfornyelserne i vid udstrækning har baseret sig på analogier til statens tjenestemænd. Parterne har dog i betydelig grad indrettet overenskomsterne efter telefonvirksomhedens særlige behov.

Parterne har også oprettet overenskomst om pensionsregler (bilag 10), der i det væsentlige svarer til statens pensionregler for tjenestemænd.

*II. En gennemgang og fortolkning af de relevante overenskomstparagraffer i paragraforden.*

*a. Overenskomsternes § 3, stk. 1.*

I henhold til den anførte paragraf tilstilles der ved enhver ansættelse tjenestemanden et ansættelsesbrev. Af bemærkningerne til denne bestemmelse i reglementet af 1920 fremgår, at det er en forudsætning, at ansættelsesbrevet ikke skal indeholde kontraktlige bestemmelser. Vilkårene er således fastsat i den kollektive overenskomst og ændres med denne. Her vedlægges som bilag 11-15 kopier af de 5 aktuelle Randers-telefonisters ansættelsesbreve som tjenestemænd. Fire af disse breve indeholder bemærkning om, at »tjenesten indtil videre forrettes på Randers central«, medens den femtes kun indeholder denne bemærkning ved antagelsen. Tilsvarende praksis følges i staten for de personalegruppers vedkommende, hvormed det her omhandlede personale kan sammenlignes.

- b. *Overenskomsternes § 3, stk. 5 og pensionsreglementets §§ 9 og 12.*

Overenskomstens § 3, stk. 5, indeholder en regel, der ikke findes i statens lønningslov, og som netop er baseret på, at telefoniststillingerne ikke varigt er knyttet til et bestemt sted. Reglen fastsætter, at en tjenestemand, der afskediges med pension på grund af arbejdsmangel, fortaber ret til pension ved tilbud om at genindtræde i tjenesten, såfremt dette tilbud ikke modtages – dette tilbud om genantagelse i tjenesten kan ikke være stedligt bestemt, idet afskedigelsen og genantagelsen skal foretages i anciennitetsorden inden for tjenestegrenen som helhed og derfor bliver stedlig ganske vilkårlig.

Overenskomsternes § 3, stk. 5, er ved overenskomstfornyelserne i 1958–59 suppleret med pensionsreglementets § 9 (bilag 16). Denne bestemmelse svarer til lønningslovens § 59, stk. 1, medens lønningslovens § 59, stk. 2, er udeladt i vort pensionsreglement.

En tilsvarende tildannelse af lønningslovens § 57, stk. 2, sidste pkt., til vore forhold fremgår af den udformning, som tilsvarende bestemmelse har fået i pensionsreglementets § 12, stk. 3.

- c. *Overenskomsternes § 8, stk. 1 og 2.*

Bestemmelsen forbereder den enkelte tjenestemand på, at hans tjeneste kan blive ændret. Ændringerne er kun begrænset derved, at de skal ligge inden for tjenestegrenens naturlige område. Er der tvivl herom, kan der efter § 8, stk. 2, optages forhandling efter forhandlingsreglerne.

Stk. 1 har sit forbillede i TL 1919 § 5, medens stk. 2 svarer til forhandlingsreglerne af 1910 for statsbane-, telegraf-, told- og postetaterne.

Nævnte § 5 (nu LPL § 4) omfatter såvel ændringer af arbejdsmæssig karakter som ændringer i stedlig henseende. For de statslige personalegrupper, som selskabernes personalegrupper er sammenlignelige med – først og fremmest personalet i post- og telegrafvæsenet – er ændringer almindeligt forekommen-

de og muligt af begge slags. For centraltjenestepersonale er arbejdet på de forskellige centraler imidlertid så ensartet, at det stedlige præg i ændringerne bliver det fremherskende. (Se bilag 17 og 18).

Anvisning af andet tjenestested for centraltjenesternes personale er således i overensstemmelse med § 8, stk. 1 og 2.

- d. *Overenskomsternes § 31.*

Overenskomsternes § 31 indeholder vore flyttegodtgørelsesregler, også for uansøgt forflyttelse. Uansøgt forflyttelse er efter parternes sprogbrug identisk med tvangsforflyttelse. Vort synspunkt er, at når der i vore overenskomster er regler for betaling for tvangsforflyttelse, er dette et udtryk for, at i alle tilfælde en del af det af overenskomsten omfattede personale kan tvangsforflyttes. Telefonistgruppen består af telefonister og kontroltelefonister i henholdsvis 2. og 9. lønningsklasse, og det er en kendsgerning, at dette personale med hensyn til begrebet tvangsforflyttelse behandles ens. Reglerne om betaling ved tvangsforflyttelse viser derfor, at tvangsforflyttelse er en kendsgerning i parternes overenskomstforhold.

### III. *En gennemgang af supplerende overenskomstmateriale (praksis, kutymmer, korrespondance m. v.).*

Parternes overenskomster er andet og mere end de trykte overenskomster. I tidens løb er overenskomsternes indhold suppleret med protokoller, voldgiftskendelser, korrespondance m. m. Dette materiale belyser både direkte og indirekte overenskomsternes reale indhold, og ved en gennemgang af dette materiale findes det adskillige gange i tidens løb konkret angivet, at parternes opfattelse af det foreliggende problem er i overensstemmelse med den af selskaberne foran nedlagte påstand.

Det fremgår af den tradition, hvorefter parterne har arbejdet, og som går tilbage til tiden fra selskabernes oprettelse, at personalet ikke på noget tidspunkt har været beskyttet mod stedlige omplaceringer. Selskaberne peger i denne forbindelse på, at der hidtil aldrig er rejst krav

om, at forflyttede funktionærer i stedet skulle afskediges med pension.

Spørgsmålet har, når det fra tid til anden har været fremme, altid været behandlet ud fra selskabernes standpunkt i den her foreliggende sag.

Selskabernes praksis med hensyn til stedlige omplaceringer af personalet er særdeles omfattende. Det er ikke i alle tilfælde, man direkte kan se noget om, hvad retsvirkningerne ville have været, såfremt personalet havde nægtet at flytte til et andet tjenestested, idet den enkelte tjenestemand ikke i alle de foreliggende tilfælde har været pensionsberettiget og i givet fald har været interesseret i afsked selv med pension som alternativ til fortsat tjeneste. Men der kan påvises adskillige tilfælde, hvor problemet har foreligget helt rent.

Personalet er bekendt med, at dets tilknytning til selskabet ikke er lokalt begrænset, men er en tilknytning til hele tjenestegrenen.

#### IV. Fortegnelse over det bilagsmateriale, der er omtalt under III.

bilag 19. Skrivelse af 28. juni 1919 til centralorganisationen.

- 20. JTAS, opslag af 22/7 1921 til personalet, ctr. Vejle.
- 21. JTAS, opslag af 5/9 1921 til personalet, ctr. Vejle.
- 22. JTAS, opslag af 20/9 1921 til personalet, ctr. Randers.
- 23. JTAS, opslag af 21/9 1921 til personalet, ctr. Aalborg.
- 24. JTAS, opslag af 29/9 1921 til personalet, ctr. Århus.
- 25. JTAS, opslag af 29/9 1921 til personalet, ctr. Randers.
- 26. JTAS, opslag af 18/10 1921 til personalet, ctr. Århus og Randers.
- 27. JTAS, opslag af 19/10 1921 til personalet, ctr. Randers.
- 28. JTAS, opslag af 20/10 1921 til personalet, ctr. Århus.

- 29. JTAS, opslag af 12/12 1922 til personalet, ctr. Aalborg og Herning.
- 30. JTAS, opslag af 24/10 1928 til personalet, ctr. Aalborg, Kolding, Skive, Grenå og Vejle.
- 31. JTAS, opslag af 16/2 1932 til personalet, ctr. Aalborg.
- 32. KTAS, opslag af 8/10 1937 vedrørende centraltjenesten.
- 33. KTAS, opslag af 9/4 1940 vedrørende centraltjenesten.
- 34. KTAS, opslag af 25/2 1943 vedrørende centraltjenesten.
- 35. JTAS, opslag af 4/9 1957 vedrørende arbejderstyrken i Aalborg by.
- 36. Telefonvoldgiftsnævnets kendelse nr. 6 af 16/12 1926.
- 37. Protokol af 19/4 1928 over forhandlingsmøde mellem JTAS og Jydsk telefonistforening.
- 38. Protokol af 30/4 1930 over forhandlingsmøde mellem Lolland-Falsters Telefonaktieselskab og CO, afd. 10.
- 39. Protokol af 7/1 1935 over forhandlingsmøde mellem Lolland-Falsters Telefonaktieselskab og CO, afd. 10.
- 40. Protokol af 24/9 1937 over forhandlingsmøde mellem KTAS og CO, afd. 8 og 11.
- 41. Protokol af 22/9 1938 over forhandlingsmøde mellem KTAS og CO, afd. 8 og 11.
- 42. Protokol af 3/7 1941 over forhandlingsmøde mellem KTAS og CO, afd. 11.
- 43. Protokol af 28/4 1943 over forhandlingsmøde mellem FkT og CO, afd. 13.
- 44. Korrespondance mellem KTAS og CO, afd. 8, i februar 1944.
- 44a. Skrivelse fra CO, afd. 8, til KTAS. (2/2 1944).
- 44b. Skrivelse fra telefonisterne ved Hc.'s provinsafdeling til KTAS. (4/2 1944).
- 44c. Skrivelse fra KTAS til CO, afd. 8 (12/2 1944).
- 45. Protokol af 21/2 1947 over forhandlingsmøde mellem JTAS og CO, afd. 5 og 12.

- 46. Notat om KTAS's overtagelse af LFTAS 1947.
- 47. Tjenstlige efterretninger, JTAS, nr. 35 af august 1953 (pag. 570 ff).
- 48. Konference den 11/8 1954 mellem KTAS og CO, afd. 2.
- 49. Protokol af 19/8 1954 over forhandlingsmøde mellem JTAS og CO, afd. 20.
- 50. Protokol af 23/9 1954 over mæglingssmøde mellem JTAS og CO, afd. 20.
- 51. Referat af 30/6 1955 af drøftelse mellem KTAS og CO's afd. 8, 10, 11 og 26.
- 52. Protokol af 28/9 1955 over forhandlingsmøde mellem KTAS og CO, afd. 1, 2, 3, 4, 8, 9, 11, 14 og 26.
- 53. Telefonvoldgiftsnævn I's kendelse af 6/2 1956.
- 54. Protokol af 24/5 1956 over 10-mands møde mellem DsT og CO.
- 55. Bilag vedrørende central Odenses automatisering.
- 55a. Notat fra forhandlinger den 18/2 1958 i udvalget til behandling af personalespørgsmål ved automatiseringen af Odense.
- 55b. Eksempel på skrivelse sendt den 10/3 1958 til tjenestemænd på ctr. Odense.
- 55c. Eksempel på skrivelse sendt den 10/3 1958 til tjenestemænd på ctr. Odense.
- 55d. Protokol af 14/4 1958 over mæglingssmøde mellem FkT og CO, afd. 13.
- 55e. Skrivelse af 20/6 1958 fra FkT til telefonistinde frk. Inge Poulsen, Odense.
- 55f. Skrivelse af 20/6 1958 til telefonistinde fru L. Birkholdt Knudsen, Odense.
- 56. Ansøgningsskema til brug ved ansættelse ved JTAS.

De nævnte eksempler fortæller om parternes praksis, men er af hensyn til overskueligheden kun et beskedent udpluk af det overenskomstmateriale, der foreligger. Tidsmæssigt og på anden måde er udvalget gjort så repræsentativt som muligt.

Vi bekræfter den mellem parterne truffede aftale om, at bilagsmaterialet vil blive fremlagt af parterne i fællesskab.

Der tages forbehold om påberåbelse af yderligere bilag.

- V. Selskaberne mener hermed at have påvist, at personalet har pligt til at lade sig forflytte uden i givet fald at kunne vælge at fratræde med pension. Det fremlagte materiale viser vel, at personalet har ønsket tvangsforflytningerne begrænset mest muligt og flyttestedgørelsen forbedret. Disse ønsker er for så vidt imødekommet fra selskabernes side, som man i vid udstrækning har søgt behovet for arbejdskraft dækket ved frivillig forflyttelse, inden man skrider til tvangsforflyttelse. I tilfælde, hvor organisationerne er fremkommet med ønsker om begrænsning i selskabernes ret til at forflytte, er disse ønsker derimod blevet bestemt afvist fra selskabernes side. Denne retstilstand kan derfor ikke nu ændres ved fortolkning, men kun ved parternes aftale.

#### DE SAMVIRKENDE TELEFONSELSKABER

E. B.

*Poul Petersen*

#### Replik

*Centralorganisationen for  
Telefonstanden i Danmark.*

Den 30. april 1964.

De samvirkende Telefonselskabers svarskrift af 29. februar d. å. giver mig anledning til at fremkomme med følgende.

Min i klageskriftet nedlagte påstand ændres til følgende:

Det ved selskaberne under centraltjenesterne ansatte tjenestemandspersonale har ikke i forbindelse med automatiseringen af centraltjenestestederne pligt til at forrette tjeneste ved andet tjenestested end det hidtidige, for så vidt det

nye tjenestested nødvendiggør, at vedkommende må skifte bopæl.

Det fastholdes fortsat, at en naturlig forståelse af overenskomsternes bestemmelser må føre til det i klageskriftet anførte resultat, men det erkendes, at det i svarskriftet under IV fremlagte bilagsmateriale viser, at selskaberne i en lang årrække under den manuelle og for Storkøbenhavns vedkommende halvautomatiske centralbetjening har tilrettelagt arbejdet under den forudsætning, at der kunne foretages forflyttelse efter tjenestens tarv indenfor hvert selskabs geografiske område. Det erkendes også, at CO og de i betragtning kommende afdelinger ikke på afgørende vis ses at have søgt denne forudsætning anfægtet.

Det bemærkes imidlertid, at denne arbejdstilrettelæggelse har været gennemført således, at forflyttelse i det store og hele er sket på frivillig basis ved aftaler med personalet, og det kan derfor ikke antages, at der derved er skabt en praksis, der er bindende for CO og personalet i den ganske ekstraordinære situation, der foreligger i forbindelse med automatiseringen.

Som følge af det anførte bestrides det, at den i svarskriftet givne begrundelse for frifindespåstanden dækker automatiseringssituationen, under hvilket personalet ikke – som nedenfor søges påvist – kan være pligtig at modtage forflyttelse, der medfører bopælsændring.

*Ad svarskriftets pkt. II.*

a) Det foreligger oplyst for mig, at der indtil nærværende sags opståen i november 1962 i breve, der er sendt personalet vedrørende ansættelsen er brugt udtrykket »indtil videre« i knapt 40 % af tilfældene ved Jydsk Telefon Selskab, i ca. 78 % af tilfældene ved KTAS, medens udtrykket aldrig er brugt ved Fyns kommunale Telefonselskab.

Nogen fast praksis for udtrykkets benyttelse foreligger således ikke, og udtrykket er i sig selv uklart, da det meget vel kan forstås som havende relation til den i overenskomsterne omhandlede forflyttelse efter ansøgning eller aftale.

b) Det hævdes, at bestemmelsen i overenskomsternes § 3 naturligt kan forstås som omhandlende ancienniteten på vedkommende tjenestested.

Ligeledes hævdes det, at der intet kan udledes af, at LPL § 59, stk. 2 ikke findes i pensionsreglernes § 9. LPL § 59, stk. 2 er ikke nødvendig for at nå til den akcepterede forståelse af LPL § 4, idet sidstnævnte bestemmelse bærer forståelsen alene.

Iøvrigt bemærkes, at man ved affattelsen af pensionsreglementets § 12, stk. 4, der har samme ordlyd som LPL § 62, stk. 4, ikke synes at have taget hensyn til det forhold, at en bestemmelse svarende til LPL § 59, stk. 2 ikke findes i pensionsreglementet.

c) Hertil skal alene anføres, at forbilledet for § 8, stk. 1, nemlig TL 1919 § 5 i almindelighed førte til, at stats-tjenestemændene, der nægtede at modtage stedlig forflyttelse, ikke derved kunne afskediges uden pension. Var der tilsigtet den diamentralt modsatte løsning for tjenestemandspersonalet ved selskaberne forekommer det mærkværdigt, at dette ikke er kommet til udtryk end ikke i bemærkningerne til reglementet af 1920 § 8, stk. 1.

d) Det bestrides, at overenskomsternes § 31 om flyttegodtgørelse kan fortolkes som sket.

§ 31 svarer sprogligt nøje til reglerne i LPL og i sidstnævnte lov kan uansøgt forflyttelse ikke identificeres med tvangsforflyttelse.

I såvel overenskomsternes § 31 som i de tilsvarende bestemmelser i LPL må uansøgt forflyttelse forstås naturligt sprogligt som den forflyttelse, der efter styrelsens ønske sker efter aftale med tjenestemanden.

Noget helt andet er, at uansøgt forflyttelse i et meget stort antal tilfælde kan komme til at virke som tvangsforflyttelse, idet tjenestemanden for at opretholde sin og familiens eksistens må acceptere en stærkt uønsket forflyttelse, fordi pensionen ved afskedigelse vil være for ringe.

Det foreligger oplyst, at problemet i nærværende sag formentlig ikke får betydning for det Storkøbenhavnske område, hvor den naturlige afgang antages at være større, end hvad der skal til for at klare arbejdsmangelproblemet.



For provinsen under KTAS drejer det sig formentlig om ca. 265 tjenestemænd på 18 centraler, af hvilke de fleste påtænkes automatiseret inden udgangen af 1960'erne.

For Fyn drejer det sig formentlig om 45 tjenestemænd på 10 centraler, der påtænkes automatiseret inden udgangen af 1967.

I Jylland drejer det sig formentlig om 109 tjenestemænd på 12 centraler, der påtænkes automatiseret inden udgangen af 1960'erne.

Hvad automatiseringen i Danmark kommer til at koste er i dag svært at gøre op, men at det drejer sig om et enormt beløb er givet.

Selskabernes opfattelse hvorefter de i forbindelse med automatiseringen af den enkelte central kan beordre beskæftigelse ved endnu ikke automatiseret central i anden by, vil efter planerne for automatiseringens gennemførelse betyde, at det personale, der således forflyttes, med ganske korte mellemrum må flytte fra by til by. Krav om sådan forflyttelse, der fører til en umenneskelig tilværelse, kan personalet ikke være pligtig at efterkomme og nægtelse med påfølgende afsked må derfor sidestilles med afsked på grund af arbejdsmangel, der medfører ret til pension. Dette støttes på afgørende vis af almindelige forudsætnings- og risikosynspunkter.

Det må være en typeforudsætning for unge pigers akcept af tilbudte stillinger – hvor tilbudene ofte er ledsaget af lokkende løfter om tjenestemandspostion og pensionsret – at de kan påregne at leve deres liv på normal måde, d.v.s. være i stand til at stifte hjem, opdrage børn m. v. Denne normale forventede livsform slås ganske i stykker, hvis selskabernes opfattelse akcepteres. Her skal nævnes boligproblemer – såvel i henseende til fremskaffelse som til pris – ægtefælles arbejde i byen, hvor det hidtidige tjenestested var beliggende, børnenes skoleproblem, udryddelse af slægt- og vennekreds m. v.

Det må antages, at selskaberne kun i ringe grad havde kunne skaffe sig personale, såfremt det var gjort klart for de unge piger ved ansættelsen, hvad de kunne risikere i forbindelse med automatiseringen, og kun selskaberne har haft kendskab hertil.

Pensioneringsudgifterne – der er vanskelige at anslå – vil under ingen omstændigheder andrage mere end en ringe procent af de samlede automatiseringsudgifter, og det synes at være rimeligt, om disse pensionsudgifter placeres, hvor de kan bæres umærkeligt, nemlig hos selskabernes ca. 1 million abonnenter.

Automatiseringen finder sted for at skaffe bedre telefon-tjeneste, og når abonnenterne får denne, synes det rimeligt, at de også betaler samtlige omkostninger, herunder den tilsikrede pension til de få telefonistinder, der bliver arbejdsløse på det sted, hvor de med rette har forudset at kunne leve deres liv.

København, den 30. april 1964.

*Anker Jacobsen*

Duplik

*De samvirkende Telefonselskaber.*

Aarhus, den 19. maj 1964.

Centralorganisationens replik af 30. f.m. giver De samvirkende Telefonselskaber anledning til at fremkomme med følgende:

Telefonselskaberne må fastholde, at vore trykte overenskomstets bestemmelser om forflyttelse er grundlaget for den flyttepraksis, som Centralorganisationen i replikken har anerkendt. Det bemærkes, at allerede før det nugældende overenskomstgrundlag blev skabt i 1920, var det accepteret, at tjenestemændene skulle lade sig forflytte efter selskabernes anvisning.

Til anbringendet om, at automatiseringen skulle være en ganske ekstraordinær situation, må selskaberne anføre, at

der tidligere ved telefonselskaberne har fundet systemskifter sted, der kan sammenlignes med automatisering. Demiautomatiseringen i København i tyverne og trediverne, systemskiftet i Odense i 1937 og den i halvtredserne indførte straks - etablering med tællerdebitering rummede personaleproblemer af tilsvarende art.

Når Centralorganisationen i sin replik vil karakterisere automatiseringen som afvigende fra de almindelige arbejds-situationer, så må det fra selskabernes side gøres gældende, at automatiseringen siden 1953, for så vidt angår personaleproblemerne, er sket i nøje samarbejde med Centralorganisationens afdelinger og ud fra de overenskomstmæssige forudsætninger, som Centralorganisationen nu har taget bekræftende til genmæle overfor. Automatiseringerne er dermed indgået i den overenskomstmæssige praksis, og ca. 35 damer har da også allerede taget konsekvensen heraf og søgt afsked uden pension, når man ikke ville modtage forflyttelse ved automatisering, selvom pensionsalder var opnået.

Selskaberne har siden automatiseringens påbegyndelse fornyet overenskomsterne med Centralorganisationens afdelinger i 1954, 1956, 1959 og 1961, hvorved selskaberne med rette må kunne anse sin opfattelse af overenskomsternes flyttebestemmelser for at være bekræftet af Centralorganisationen.

Centralorganisationen har ved flere lejligheder udtrykt tilfredshed med den personalepolitik, selskaberne fører ved automatisering. Der ydes omskoling, efterløn og direktionerne indstiller, når særlige grunde taler herfor, ældre tjenestemænd til pension tidligere end pensionsreglementet tillader. Ved forflytninger tages der i videst mulig udstrækning hensyn til den enkeltes ønsker, og selskaberne ser med forståelse på, at der visse steder i perioder beskæftiges mere personale end strengt nødvendigt.

Udgiften til pensionering af personalet i for tidlig en alder kan ikke bagatelliseres ved sammenligning med automatiseringsudgiften. Eksempelvis koster færdigautomatiseringen af de resterende 33.000 jyske telefonistbetjente abonnenter ca. 23 mill. kr., medens pensionering af ca. 100 tjenestemænd kapitaliseret vil beløbe sig til ca. 13 mill. kr.

Det hidtidige forløb af automatiseringen belyses ved, at kun få af de telefonister, der har været berørt af automati-

seringen, har haft mere end en enkelt flytning. Færdigautomatiseringen vil medføre, at en del af personalet må tage en flytning, før de flyttes til deres endelige tjenestested, men der er ikke tale om med ganske korte mellemrum at flytte fra by til by.

Selskaberne erkender, at det menneskeligt set er en belastning at flytte, og vi har hidtil og vil også fremtidig søge virkningerne afbødet mest muligt, idet vi regner med, at de hidtil fulgte retningslinier i forbindelse med automatiseringen kan videreføres indtil automatiseringens afslutning.

Selskaberne har på forskellig vis, bl. a. ved udformningen af personalebreve, ansøgningsblanketter og offentliggørelse af fremtidige planer i personaleblade m. v. bestræbt sig på at orientere personalet om, at virksomhedens karakter og dermed arbejdsforholdene ikke er statiske men undergivet de forandringer, som den tekniske og driftsmæssige udvikling nødvendiggør.

Det må anføres, at en imødekommeelse fra selskabernes side af Centralorganisationens ønsker ville være yderst kritisabel fra et samfundsmæssigt synspunkt, idet det almindeligvis ville blive opfattet som en urimelighed, at arbejdsdygtige tjenestemænd på helt ned til 35 års levealder skulle sikres en livsvarig, arbejdsfri indtægt på et tidspunkt, hvor der er behov for alles arbejdskraft og mulighed for at stille den enkelte medarbejder rimelige arbejdsvilkår i udsigt også for fremtiden.

En imødekommeelse af Centralorganisationens ønsker ville endelig medføre, at selskaberne ved enhver form for rationalisering fremtidig ville blive stillet over for krav om pensionering. Det ville være muligt med større eller mindre ret at sidestille enhver form for rationalisering med en automatiseringssituation.

En fortolkning af vore pensionsbestemmelser i overensstemmelse med Centralorganisationens påstand må i øvrigt anses for at ligge uden for de forudsætninger, som man på Rigsdagen lagde til grund, da man skabte de pensionsbestemmelser, som vore er afledt af.

Til belysning af den overenskomstmæssige retstilstand før 1920 vedlægges som bilag »Forslag til overenskomstbestemmelser fremsat af Centralorganisationen i 1918«.

PP/KA

## Voldgiftskendelse

*I 1953 påbegyndtes den nu igangværende automatisering af telefoncentralerne under telefonselskaberne. I begyndelsen blev de spørgsmål, som opstod i forbindelse med den ved automatiseringen nødvendiggjorte personalereduktion, løst ved forhandlinger mellem de implicerede selskaber og afdelinger under CO. Ved automatiseringen i 1962 i Randers kunne man imidlertid ikke nå til enighed, og spørgsmålene blev da taget op mellem CO og DsT. Under disse forhandlinger kunne man ikke komme til en fælles forståelse af de mellem underorganisationerne bestående overenskomster, aftaler m. v. vedrørende spørgsmålet om det ved centraltjenesterne ansatte tjenestemandspersonales pligt til efter tjenestens tarv at modtage beskæftigelse ved en anden central end den, hvor de pågældende hidtil havde været beskæftiget.*

Parterne traf derfor aftale om at forelægge spørgsmålet for et særligt til dette formål oprettet voldgiftsnævn med højesteretsdommer, dr. jur. J. Trolle som formand og med 4 medlemmer, 2 udpeget af DsT og 2 af CO. Fra DsT's side valgtes som medlemmer professor, dr. jur. Bent Christensen og afdelingschef J. Jørnow, medens CO på sin side udpegede professor, dr. jur. Thøger Nielsen og sekretær Marvin Madсен.

For denne voldgiftsret har CO som klager oprindelig nedlagt påstand om, at de indklagede tilpligtes at anerkende, at det ved selskaberne under centraltjenesterne ansatte tjenestemandspersonale ikke har pligt til at forrette tjeneste ved andet tjenestested end det hidtidige, for så vidt det nye tjenestested nødvendiggør, at vedkommende må skifte bopæl.

Efter at DsT som indklaget havde afgivet svarskrift i sagen, ændrede klagerne, der erkendte, at det med svarskriftet fremlagte bilagsmateriale viste, at selskaberne i en lang år-række under den manuelle og for Storkøbenhavns vedkommende halvautomatiske centralbetjening havde tilrettelagt arbejdet under den forudsætning, at der kunne foretages forflyttelse efter tjeneste tarv inden for hvert selskabs geografiske område, og at CO og de i betragtning kommende afdelinger ikke på afgørende vis havde søgt denne forudsætning

anfægtet, påstanden derhen, at de indklagede selskaber tilpligtes at anerkende, at det ved selskaberne under centraltjenesterne ansatte tjenestemandspersonale ikke i forbindelse med automatiseringen af centraltjenestestederne har pligt til at forrette tjeneste ved andet tjenestested end det hidtidige, for så vidt det nye tjenestested nødvendiggør, at vedkommende må skifte bopæl.

DsT har påstået frifindelse.

I sagen har der været vekslet klageskrift, svarskrift, replik og duplik, og der er fra klagerens side fremlagt bilag A-H og fra de indklagedes side bilag 1-94. Bilagsmaterialet har efter parternes indbyrdes aftale været tilvejebragt af DsT.

Hovedforhandling har fundet sted på »Ellesøhus« den 5. juni 1964. Under denne har klagerne været repræsenteret ved landsretssagfører Anker Jacobsen og de indklagede ved kontorchef Poul Petersen.

*Klagerne har anført, at automatiseringen som nævnt begyndte i 1953 med centralerne i Århus. Den medførte en betydelig arbejdsmangel for telefonisterne, og selskabet forlangte derfor, at de ledigblevne telefonister skulle modtage forsættelse til andre centraler, og gjorde gældende, at selskabet, hvis telefonisterne ikke var villige til at modtage forsættelse, kunne afskedige dem uden pension. Spørgsmålet om berettigelsen heraf ønsker klagerne nu prøvet. Den nedlagte påstand omfatter hele tjenestemandspersonalet, selv om den kun har væsentlig interesse for den pensionsberettigede del af dette, idet der for den øvrige dels vedkommende kun kunne blive spørgsmål om selskabernes ret til at afskedige dem med kortere varsel end det almindelige.*

*Voldgiftsaftalen er indgået ud fra begge parters ønske om ved en kendelse på grundlag af det foreliggende materiale at få en klar og på retlige synspunkter baseret afgørelse, der endeligt kan afslutte tvisten.*

Efter de mellem parterne gældende overenskomster og pensionsreglementer opnår personalet ret til pension efter 5 års ansættelse efter det fyldte 30. år. Overenskomsterne har deres oprindelse i det i 1920 af statens lønningsråd efter afslutningen af telefonstrejken udfærdigede reglement, der

byggede på tjenestemandsløven af 1919. Reglementet er i 1930erne afløst af overenskomster med de enkelte afdelinger, hvilke overenskomster ved de senere undergåede ændringer tenderer mod i stigende grad at stille personalet på lignende måde som statens tjenestemænd.

Automatiseringen begyndte som nævnt i 1953, og de dermed forbundne vanskeligheder blev afhjulpet gennem parternes forhandlinger, dels derved at man enedes om at pensionere ældre telefonister, dels ved at personalet frivilligt tog arbejde på en central andetsteds eller overgik til andet arbejde, og dels endelig ved at telefonisterne selv opsgav deres stilling, hvorved de fik deres indbetalte pensionsbidrag med renter betalt dobbelt tilbage.

Da Randers central blev automatiseret i oktober-november 1962, var der 5 telefonister, som hverken kunne eller ville flytte. De henvendte sig til CO for at få oplysning om deres stilling, og de ovenfor omtalte forhandlinger påfulgte derefter, hvilket blev anledning til nedsættelsen af nærværende voldgiftsret.

Retsgrundlaget for bedømmelsen af tvistsspørgsmålet i nærværende sag er dels

- I. *Overenskomsterne og de deraf omfattede pensionsreglementer, dels*
- II. *De foreliggende oplysninger om den gennem årene fulgte praksis og dels*
- III. *Forudsætningssynspunkter og risikobetragninger.*

#### I.

Statens tjenestemænd med kongelig udnævnelse er ved grundlovens § 27 sikret valget mellem forflyttelse og afsked med pension, og den samme regel gælder ifølge LPL også de ikke kongelig udnævnte. Selv om det ikke gøres gældende, at telefonisterne har samme retsstilling som statstjenestemændene efter LPL § 4, idet telefonisternes stilling må bero på en selvstændig analyse af overenskomsterne, har paragraffen dog betydning ved fortolkningen af de gældende overenskomster, idet disse er opbygget med statens regler som forbillede på samme måde, som det er tilfældet i kommunalforvaltningen og med hensyn til privatbanerne.

Der findes i disse overenskomster ingen bestemmelser, der hjemler tvangsmæssig forsættelse:

I *overenskomstens § 8, stk. 1*, der er enslydende med reglementet fra 1920, siges det, at »Enhver tjenestemand er pligtig til inden for hendes tjenestegrens naturlige område at underkaste sig de forandringer i hendes tjenesteforretningers art, som måtte blive bestemt«.

Bestemmelsen svarer til LPL § 4 og den ligelydende bestemmelse i § 5 i tjenestemandsløven af 1919. Til trods for, at LPL § 4 ikke er af helt samme ordlyd, idet den udtaler, at »Enhver tjenestemand er pligtig at underkaste sig de forandringer i hans tjenesteforretningers omfang og beskaffenhed, som måtte blive bestemt, uden at det er fornødent, at noget dertil sigtende forbehold er optaget i hans ansættelsesbrev«, er det reale indhold af § 8, som det ses af lønningsrådets bemærkninger til paragraffen, det samme som LPL § 4. § 8 handler ikke om den stedlige forflyttelse – i det følgende betegnet som »forsættelse« – som det ses af ordene »at« og »område«, der begge betegner et kvalitativt kriterium. Hvis det var meningen med § 8 at give hjemmel for en forsættelse, måtte det have stået udtrykkeligt i paragraffen. LPL § 4 omfatter store grupper af tjenestemænd, hvoraf nogle har pligt til at finde sig i forsættelse, andre ikke. § 8 omfatter derimod en ensartet gruppe af tjenestemænd.

I *overenskomstens § 3, stk. 1*, siges det, at tjenestemændene skal have et ansættelsesbrev. For de 5 Randers-telefonisters vedkommende lyder deres ansættelsesbrev på, at de »indtil videre« vil have at forrette tjeneste ved Randers central. De citerede ord kan der ikke tillægges betydning, da det, som statistiske oplysninger viser, er rent tilfældigt, at de er anvendt for disse 5's vedkommende. Ordene er kun brugt i 40 % af tilfældene ved JTAS, for 78 %'s vedkommende ved KTAS og slet ikke ved FkT. Disse ord siger intet om pligt til forsættelse og er anvendt i flæng, således at indholdet af ansættelsesbrevene må være uden betydning for afgørelsen.

I *overenskomstens § 3, stk. 3*, siges det: »Tjenestemænd eller juniortelefonister, der afskediges på grund af arbejdsmangel, vil blive afskediget i anciennitetsorden og skal, når der atter måtte blive brug for personale, have tilbud (kun 1 gang) om at genindtræde i tjenesten, ligeledes i anciennitets-

orden, dog kun inden for 2 år, og kun for så vidt de holder selskabet underrettet om deres opholdssted. Desuden må de opfylde de almindelige betingelser med hensyn til helbred og vandel«.

I samme paragrafs *stk. 5* siges det: »Når en tjenestemand på grund af arbejdsmangel afskediges med pension, og selskabet inden for 10 år efter afskedigelsen tilbyder hende genansættelse på forannævnte vilkår, uden at tilbudet modtages, bortfalder pensionen fra den dato, til hvilken genansættelsen var tilbudt«.

Disse bestemmelser kan ikke læses således, at tilbud om genansættelse skal ske efter anciennitetsorden over hele det geografiske område, men må læses alene som havende henblik på anciennitetsordenen på det pågældende sted. Det er således eksempelvis uantageligt, at der i bestemmelserne skulle kunne indlægges, at en telefonist, der er afskediget med pension i Ribe, efter 8 års forløb i tilfælde af tilbud om genindtrædelse i Frederikshavn skulle fortabe retten til pension, hvis tilbudet ikke blev modtaget.

*Pensionsreglementets § 9*, der svarer til LPL § 59, *stk. 1*, indeholder ikke nogen til § 59, *stk. 2*, svarende bestemmelse, der sikrer en pensionsberettiget tjenestemand, der nægter at modtage forflyttelse, ret til pension. Herfra kan imidlertid intet sluttes, da bestemmelsen i § 59, *stk. 2*, er overflødig, som det fremgår af 1. betænkning afgivet af lønningskommissionen af 1929, hvor det siges: »Det er foreslået udtrykkelig udtalt, at en pensionsberettiget tjenestemand, af hvem man forlanger, at han skal overtage en stilling, til hvilken overgangen ville betyde forflyttelse af den i grundlovens § 17 nævnte art, har ret til at vælge afgang med pension efter de almindelige regler. Det må i øvrigt antages, at dette ville gælde, selv om det ikke blev optaget i tjenestemandsløven, idet den tjenestemændene ved grundlovens § 17 givne beskyttelse er ganske uafhængig af, om der oppebæres ven-tepenge eller ej«.

Dette stemmer også med dommen i Ufr 1954, side 532, der i øvrigt har interesse derved, at den viser, at princippet i LPL § 4 er anvendeligt også uden for statstjenesten, og at der ikke kræves særlig hjemmel til at give pension i forflyttelsestilfælde.

I *pensionsreglementets § 7*, der svarer til LPL § 57, er der ikke optaget en bestemmelse svarende til *stk. 2*, sidste punktum, der siger, at den tjenestemand, der ikke er pligtig at lade sig stedligt forsætte, ikke fortaber pensionsret, fordi han nægter at modtage en stilling på et andet sted end det hidtidige. Dette må imidlertid være uden enhver betydning, da der her er tale om en tilskadekomstpension.

*Overenskomstens § 31* om flyttegodtgørelse svarer til LPL § 99. Når denne taler om uansøgt forflyttelse, er dette ikke identisk med tvangsforflyttelse, idet bestemmelsen også omfatter grupper af tjenestemand, som har krav på pension, hvis de nægter at modtage forsættelse. Man kan derfor ikke ved fortolkningen af § 31 behandle uansøgt forflyttelse som lig med tvangsforflyttelse.

*Overenskomstens § 44*, der stammer fra reglementet af 1920, er, som det fremgår af bemærkningerne til denne bestemmelse, udtryk for, at man på punkter, hvor der i statslønningsloven haves mere udførlige bestemmelser, lægger dem til grund ved fortolkningen, for så vidt de i øvrigt stemmer med reglementet, men ikke, at bestemmelser, der findes i lønningsloven, men er udeladt i reglementet, ved en fortolkning desuagtet skal kunne gøres gældende for telefonselskabernes tjenestemænd. § 44 henviser imidlertid til anerkendt fortolkning af tilsvarende bestemmelser i LPL.

Det er hermed godtgjort, at der ikke i overenskomsterne og reglementerne er noget grundlag for antagelse af en flyttepligt.

## II.

Med hensyn til den mellem parterne fulgte praksis har klagerne erkendt, at de indklagede ved produktionen af en række bilag (nr. 19-34, 36-46, 48-50, 52-54 og 56-58) har vist, at selskaberne har arbejdet ud fra den forudsætning, at personalet under normal drift har pligt til at modtage forsættelse. Dette erkendes, og det erkendes, at CO og de forhandlingsberettigede afdelinger ikke på afgørende måde har søgt denne forudsætning anfægtet. De nævnte bilag, der fremkom med svarskriftet, har været årsag til, at påstanden som ovenfor anført er blevet ændret. Det hævdes derfor nu kun, at telefonisterne ikke har pligt til i forbindelse med

automatisering at modtage forsættelse. Efter den skete erkendelse af den under almindelige forhold fulgte praksis er det ikke nødvendigt at gå nærmere ind på de nævnte bilag, men når overenskomsterne og reglementerne efter deres ordlyd ikke hjemler nogen pligt til at modtage forsættelse, kan man ikke gå ud over den praksis, der hidtil har været fulgt, og som kun har berørt den normale drift, og deraf udlede noget vedrørende den specielle automatiseringssituation.

Angående spørgsmålet om, hvad automatisering vil betyde med hensyn til forsættelse i forhold til den hidtidige praksis, er det oplyst, at den tilbageværende del af automatiseringen i KTAS's sjællandske provinsdistrikter vil berøre 265 telefonister, for FkT's vedkommende 45 og for JTAS's vedkommende 109. For KTAS vil i 1964 3 centraler blive automatiseret, i 1965 1 central, i 1966 4 centraler, i 1967 2 og i 1969 4. For FkT's vedkommende drejer det sig om 1 central i 1964, 2 centraler i 1965, 6 centraler i 1966 og 1 central i 1967 alene var tale om, at Jydsk Telefon foreslog ordlyden 5 centraler i 1965 og 7 centraler i 1966-70.

Den hurtige takt, hvori automatiseringen herefter vil ske, må medføre, at der fra selskabernes side over for personalet vil blive rejst krav om forsættelse fra central til central, således at der for den enkelte kan blive spørgsmål om flere forsættelser. Når automatiseringen er ført til ende, må de tilbageværende derefter pensioneres. Noget sådant kan under ingen omstændigheder være dækket af den tidligere praksis, der har omfattet et relativt fåtal af telefonister, og under hvilken man har arbejdet på frivillige løsninger af spørgsmålene. Dette kan imidlertid ikke med det store antal af tjenestemænd, der her er tale om, ventes opnået. Medens forsættelse således tidligere har været en sjælden undtagelse, bliver den nu en regel, og den politik, som selskaberne ønsker ført, har derfor ikke hjemmel i den hidtidige praksis.

Det næste spørgsmål bliver, om det, som er sket mellem selskaberne og afdelingerne under automatiseringen siden 1953, kan få indflydelse på sagens afgørelse og afskære CO fra nu at hævde, at der ikke er nogen pligt til at modtage forsættelse ved automatisering.

Da man begyndte at overveje automatisering af centralerne i Århus, nedsatte parterne i forståelse med hinanden et

udvalg, som skulle søge den deraf nødvendiggjorte personale-reduktion gennemført. Dette udvalg, der blev nedsat i 1950, afgav i 1953 en rapport (den såkaldte Århus-rapport, bilag 47), som indeholdt en aftale mellem parterne om løsningen af spørgsmålet for Århus-centralernes vedkommende.

På tilsvarende måde opnåedes der i 1955 på et møde enighed om spørgsmålene i forbindelse med automatiseringen af centralerne i Helsingør og Nykøbing F. (bilag 51) og i 1958 vedrørende automatiseringen i Odense-Dalum (bilag 55 a-g). Disse dokumenter viser, at der om spørgsmålene er opnået frivillige løsninger ved forhandling mellem parterne, men det drejer sig om lokale forhandlinger og ikke forhandlinger på højeste plan.

Århus-rapporten giver udtryk for, at løsningen har form af »en gentlemen agreement og ikke af skriftlige aftaler, der kunne få konsekvenser for løsningen af fremtidige personaleproblemer ved den fortsatte automatisering«.

Det i årene 1953-62 passerede er derfor ikke til hinder for, at voldgiftsretten tager selvstændig stilling til spørgsmålet i automatiseringssituationen, selv om dette kun kan have virkning for tiden fra november 1962, idet det ved de nævnte forhandlinger vedtagne er bindende for parterne.

### III.

Med hensyn til de i de indledende bemærkninger nævnte forudsætnings- og risikosynspunkter har klagerne nærmere anført, at hvis der ikke er hjemmel i overenskomsterne for et krav om forsættelse, må det være klart, at sådanne synspunkter må føre til, at klagernes påstand får medhold. Men selv om der efter overenskomsterne måtte antages at bestå en pligt til at modtage forsættelse, kan de nævnte synspunkter føre til, at der i automatiseringssituationen må tages en særlig stilling.

Det må anses som en typeforudsætning for unge kvinder, der søger erhverv, at de i dette kan leve et normalt og menneskeligt liv. De gældende overenskomster siger intet om den katastrofe, det kan være for en telefonist at blive stillet over for krav om en forsættelse, som hun ikke kan modtage, eller som alternativ hertil en afskedigelse uden pension. I de annoncer, ved hvilke selskaberne søger aspiranter - af

hvilke annoncer et antal er fremlagt som bilagene A-E – siges der intet herom. De lader tværtimod forstå, at der er tale om pensionsberettigede stillinger og på en navngivne central. Af de nævnte annoncer stammer i øvrigt nogle fra tiden efter automatiseringen i Århus. I denne forbindelse kan der henvises til, at KTAS og FkT indtil året 1958 har antaget aspiranter til tjenestemandstilling, medens JTAS opførte hermed i 1951 i forbindelse med Århus-drøftelserne.

Der foreligger vel i sagen en række bilag (bilag 60-94), der består i gengivelse af artikler og interviews i fagpressen og dagspressen, og i hvilke automatiseringen er blevet omtalt, men disse bilag viser ikke, at de unge aspiranter er blevet gjort bekendt med muligheden herfor før deres antagelse eller burde være bekendt hermed. De har ikke kunnet regne med, at de som følge af automatiseringen ikke kan slå sig ned på et bestemt sted og indgå ægteskab, med at de skulle have vanskeligheder ved på et nyt sted at finde en bolig og muligvis betale en høj pris for denne. For de gifte af telefonisterne vil resultatet betyde, at de risikerer, at de kommer ud i kaotiske forhold, og at deres hjem ødelægges. Alt dette må stride imod de forudsætninger, de har haft ved indtrædelsen i tjenesten.

Da man har lagt så stærk vægt på forudsætningssynspunkter, har klagerne alene villet rejse krav om pension og ikke om ventepenge, der er noget ekstraordinært, ingen normalt kunne regne med.

Klagerne tilføjede, at pensionsrettigheder i almindelighed i lovgivningen var en kraftig beskyttelse, jfr. således grundlovens § 73 og loven af 1935 om tilsyn med pensionskasser. Denne kvalificerede beskyttelse vil miste sin betydning, hvis pensionsretten tabes, når man nægter at modtage forsættelse.

Telefonselskaberne er koncessionerede, staten ejer betydelige dele af selskaberne og har ret til at overtage resten, og udbyttet er begrænset. Man kan derfor med rette vente en social og menneskelig politik.

Også risikosynspunkter må føre til, at klagerne får medhold i deres påstand. Bekostningen ved, at klagerne får medhold, kan ikke være betydelig i forhold til de meget betydelige beløb, som automatiseringen hidtil har kostet. Når det

er oplyst, at pensionering af 100 telefonister ved JTAS vil koste 13 mill. kr. kapitaliseret, er dette beløb beskedent i forhold til de øvrige automatiseringsudgifter; men beløbet kan i øvrigt ikke være rigtigt, da automatiseringen som tidligere anført vil være færdig i 1967, 1970 og 1969, og en del af telefonistpersonalet derfor under alle omstændigheder skal sættes på pension, når dette er sket. Der må i øvrigt ventes at komme en væsentlig frivillig afgang. De nævnte udgifter bør naturligt bæres af selskabernes 1 million abonnenter, som hver kun vil komme til at betale et forsvindende beløb.

Klagerne kan i og for sig erkende, at det næppe er rimeligt, om 35-årige kan forlange sig sat på pension. Pensionering er i det væsentlige påkrævet for dem, som udsættes for urimelig behandling; men den omstændighed, at gennemførelsen af klagernes påstand vil medføre samfundsmæssigt mindre rimelige resultater for et mindretal kan ikke føre til, at den ikke skal gennemføres.

\*

*De indklagede selskaber* har heroverfor til støtte for deres frifindelsespåstand anført, at telefonisterne er ansat under sådanne overenskomstmæssige vilkår, at de er pligtige at følge med derhen, hvor arbejdet til enhver tid er.

Efter at der nu i de sidste 10 år i større omfang end hidtil har været foretaget forsættelser efter forhandling mellem parterne, ønsker hovedorganisationerne nu at få spørgsmålet om retstilstanden på dette punkt afklaret. Det er de indklagedes opfattelse, at problemet for så vidt både formelt og reelt er løst, og at der ikke består nogen tvivl om det. Når man fra de indklagedes side har fremlagt et meget omfattende bevismateriale, er det ikke udtryk for, at man mener at være i bevisnød, men fordi man har ønsket at tilvejebringe et så bredt grundlag som muligt. Der foreligger ikke fra de sidste 80 år materiale, der taler til fordel for klagernes standpunkt.

De indklagede vil ad 4 veje dokumentere rigtigheden af deres standpunkt:

- I. ved at påvise, at de indklagedes standpunkt stemmer med hidtil fulgt praksis, hvorefter der er en almindelig flyttepligt,
- II. derunder navnlig med det, som er sket ved de allerede stedfundne automatiseringer,
- III. ved at vise, at standpunktet finder støtte ved en undersøgelse af overenskomsterne sammenholdt med LPL's regler, og endelig
- IV. med friere overvejelser.

## I.

Klagerne har over for det i svarskriftet anførte og de med dette fremlagte bilag erkendt, at der siden 1920 har været fulgt en praksis, hvorefter der for personalet var pligt til at modtage forsættelse. Selv om dette er erkendt, har de indklagede dog ønsket nærmere at dokumentere denne praksis, og de har herved henvist til, at det i årene efter 1920 i en række tilfælde, som det fremgår af bilagene 20-34, har været tilkendegivet personalet, at stillinger som telefonist ved bestemte centraler ville blive besat ved forsættelse af personale fra andre centraler, hvor der var overflødig personale. Eksempelvis siges det den 22. juli 1921 til personalet ved telefoncentralen i Vejle: »Fra 1. november 1921 skal der anvendes en telefonistinde eller juniortelefonistinde mere ved Thisted central, og da der er overflødig personale på Vejle central, vil den omhandlede stilling blive besat ved forflyttelse af en dame fra Vejle.

Såfremt der blandt personalet måtte være en dame, der kunne ønske at blive forflyttet til Thisted, vil der blive taget hensyn hertil, men vedkommende må da indgive ansøgning om forflyttelse inden den 29. juli d. å. til selskabets hovedkontor«.

De mellem parterne bestående overenskomster er ikke udtømmende, men må anses som suppleret ved de mellem selskaber og forhandlingsberettigede afdelinger trufne aftaler og af dem fremsatte tilkendegivelser. Det bemærkes herved, at forhandlingsretten er hos afdelingerne og de enkelte selskaber, og at CO er afdelingernes hovedorganisation. Afdelingerne og de enkelte selskaber er det eneste forum, ved hvilket bindende forhandlinger kan finde sted, medmindre

bemyndigelse gives fra disse til hovedorganisationerne i de enkelte tilfælde.

Af telefonvoldgiftsnævnets kendelse af 16. december 1926 (bilag 36) fremgår det, at to fynske afdelinger i en tvist med FkT om, hvorvidt det havde været berettiget at beordre en formand til at udføre en distriktsmontørs gerning, har hævdet, at det for selskabet »havde været muligt at anbringe formanden i en stilling, der nogenlunde svarede til hans tidligere stilling, nemlig som distriktsleder på Ærø. I dette distrikt beklædes lederens stilling af en overmontør, og organisationen hævder, at denne overmontør da burde være forflyttet til Ringe og bemeldte formand anbragt på hans plads«.

Af protokol over et den 19. april 1928 mellem JTAS og Jydsk Telefonistforening afholdt forhandlingsmøde (bilag 37) fremgår det, at foreningens repræsentanter udtalte, »at de fandt, at den ret, telefonistinderne havde ved forflyttelse efter eget ønske at få tildelt de bedste vagter, var uretfærdig over for personalet på den central, til hvilken forflyttelsen sker, man ønskede på den anden side at beholde ovennævnte ret for det personale, som forflyttedes efter ordre fra selskabet«.

Af protokol over forhandlingsmøde mellem LFTAS og afdeling 10 (bilag 38) fremgår:

»Genstand for forhandling var en klage fra afdelingen over, at selskabet havde forflyttet en sygemeldt telefonistinde fra Rødby til Nykøbing.

Afdelingens repræsentanter fastholdt, at selskabet ikke havde ret til at foretage en sådan forflyttelse under en sygemelding.

Selskabets repræsentanter kunne ikke i de gældende overenskomster finde nogen bestemmelse, der var til hinder for en sådan forflyttelse . . .«.

Af protokol over et den 7. januar 1935 (bilag 39) afholdt forhandlingsmøde mellem de samme parter fremgår, at forhandlingerne bl. a. drejede sig om afdelingens ønske om, »at den, der er tvangsforflyttet, har første ret til en ledigbleven stilling på den central, hvorfra hun er blevet forflyttet«.

Af protokol over forhandlingsmødet mellem KTAS og afdelingerne 8 og 11 den 24. september 1937 (bilag 40) frem-



går, at »selskabets repræsentanter lovede, at man fremtidig ville undlade forflyttelse af en tjenestemand mod dennes ønske til et tjenestested med lavere stedtillæg, medmindre man først gennem opslag havde undersøgt, at ingen frivilligt ville lade sig forflytte«.

Af protokol over forhandlingsmøde mellem de samme parter den 22. september 1938 (bilag 41) fremgår, at »afdelingens repræsentanter ønskede, at tjenestemænd over en vis aldersgrænse ikke uansøgt kunne forflyttes. Heller ikke dette ønske kunne selskabet imødekomme«.

I en skrivelse af 4. februar 1944 (bilag 44 b) fra 98 telefonister til telefondirektøren i København siges det bl. a.:

»Det vil formentlig være overflødigt for os at fastslå, at den ret, som selskabet i henhold til vor overenskomst har til at forflytte en telefonist, allerede i normale tider betegner et voldsomt indgreb i den enkeltes personlige frihed . . .«.

I samme skrivelse udtaltes der yderligere: »Det er vor opfattelse, at man fra selskabets side ikke har prøvet alle muligheder for ad frivillighedens vej at få stillingerne besat, idet der ikke er sendt opslag ud i provinsen, hvor der sandsynligvis findes telefonister, der kunne ønske at komme nærmere København«.

I skrivelse af 12. februar 1944 til afdeling 8 fra KTAS (bilag 44 c) siges det, at selskabet på grund af de ganske ekstraordinære forhold i øjeblikket vil annullere allerede beordrede forflytninger; men derefter tilføjes det:

»Vi skal dog udtrykkelig bemærke, at selskabet ved denne imødekommenhed ikke kan anse sig for bundet til i fremtiden at anvende lignende fremgangsmåde, men vi må forbeholde os fremtidig at kunne foretage forflyttelse af personalet i overensstemmelse med de derom i overenskomsten fastsatte bestemmelser«.

Af protokol over forhandlingsmøde den 21. februar 1947 mellem JTAS og afdelingerne 5 og 12 (bilag 45) fremgår det, at selskabet i den udstrækning, det er muligt, vil »imødekomme afdelingernes ønske om, at telefonmontører eller øvrige arbejdere, som placeres i denne kolonne, bliver udtaget hertil ad frivillig vej«.

Megen vægt tillægges de indklagede referatet af et møde (bilag 46) holdt mellem KTAS og afdelingerne 6 og 10 ved-

rørende overtagelse af Lolland-Falsters Telefon Aktieselskab, hvori det hedder:

»Frk. Stryhn ønskede en udtalelse fra selskabet om, hvorvidt der kunne blive tale om tvangsforflyttelse eller tvangsudstationering fra Lolland-Falster til selskabets øvrige område, og hertil svarede direktør Irming, at han kunne love, at der ikke ville blive foretaget tvangsforflyttelse inden for den løbende overenskomstperiode.« – »Afdelingsformand Carlo Pedersen hævdede, at de gældende overenskomster med personalet på Lolland-Falster måtte medføre, at selskabet indtil 31. marts 1949 måtte være afskåret fra tvangsforflytninger og formentlig også fra udstationeringer, hvortil selskabets repræsentanter svarede, at Carlo Pedersen sandsynligvis havde ret, i hvert fald for så vidt angår forflytninger, idet KTAS selvfølgelig ville få de samme forpligtelser over for personalet, som Lolland-Falsters Telefon-Aktieselskab har i øjeblikket; men såfremt man til 1. april 1949 forlænger de bestående overenskomster, måtte det medføre, at overenskomsterne kommer til at gælde for hele selskabets område med de forbehold, som direkte måtte følge af overenskomsten. – Forretningsfører Alf. Nielsen udtalte til slut, at han nok mente, at de oplysninger, man havde fået fra selskabet, kunne tilfredsstille afdelingerne.«

I protokol over forhandlingsmøde den 28. september 1955 mellem KTAS og afdelingerne 1, 2, 3, 4, 8, 9, 11, 14 og 26 (bilag 52) siges det: »Efter selskabets opfattelse er selskabet – når særlige aftaler ikke er truffet – principielt berettiget til at foretage forflyttelse uden opslag og ansøgning, når forholdene gør forflyttelse ønskelig, og den omstændighed, at forflytninger normalt sker efter ansøgning – oftest i forbindelse med forfremmelse – ændrer ikke dette forhold«.

I protokol over timandsmøde mellem DsT og CO den 24. maj 1956 (bilag 54) berettes det vedrørende afdeling 14, at »selskabet gav tilsagn om, at man, når forflyttelse af overmekanikere var skønnet nødvendig, ville bestræbe sig for at forflytte en tjenestemand, der ikke havde noget imod den krævede forflyttelse, og kun foretage tvangsforflyttelse i tilfælde, hvor ingen kvalificeret tjenestemand frivilligt ville lade sig forflytte«.

Da de enkelte afdelinger og selskaber har fri forhandlings-

ret, er disse udtalelser bindende for parterne og viser således, at selskaberne har haft ret til i den almindelige situation at foretage forsættelse af personalet. Den juridiske konklusion heraf må være, at der ikke er noget holdepunkt for at begrænse den omhandlede pligt til at modtage forsættelse til de hidtidige årsager. Når pligten har bestået i tidligere opståede situationer, må den også være der i nye.

## II.

Selskaberne og afdelingerne har ved direkte aftaler fastlagt forståelsen af den overenskomstmæssige situation i forbindelse med automatiseringen. Blandt disse aftaler, der blev indgået i tiden fra Århus-centralernes automatisering og op til nu, har de indklagede ønsket at fremhæve tre, men har bemærket, at der udover disse findes andre, som er indgået på tilsvarende måde.

Af den omtalte rapport fra 1953 vedrørende automatiseringen i Århus (bilag 47) fremgår det, at der var tale om en reduktion af centralens personale på 400 damer til 160 damer. Denne rapport vakte betydelig interesse, dannede skole og var grundlag for senere følgende ordninger. Den er kun én rapport af mange, der hver gang har løst spørgsmålene efter samme retningslinier. I denne rapport siges det bl. a.:

»På udvalgets første møde i juni 1950 skitseredes de retningslinier, udvalget fremtidig skulle arbejde efter, idet man var enige om i videst muligt omfang at undgå afskedigelse og tvangsforflytning af tjenestemænd. Personalereduktionen kunne herefter ske ved:

1. Pensionering af ældre tjenestemænd under 65 år uden lægeattest.«

Af bilagene 55 a–g vedrørende automatiseringen i 1958 af Odense-Dalum fremhæves:

I et notat fra forhandlinger den 18. februar 1958 i udvalget til behandling af personale spørgsmål ved automatiseringen (bilag 55 a) siges det:

»Automatiseringen af Odense-Dalum vil medføre en reduktion med 92 tjenestemænd og 62 ikke-tjenestemænd, i alt 154, således at der bliver 29 tjenestemænd og 12 ikke-tjenestemænd til rest efter 1. februar 1959 i Odense.

Man er enige om, at afskedigelse af tjenestemænd også bør fordeles på købstæderne, og at der bibeholdes et vist an-

tal ikke-tjenestemænd, nemlig 71 (i øjeblikket 81). Afskedigelse af tjenestemænd reduceres derved til 82.

Tjenestemænd afskediges i anciennitetsorden i Odense og købstæderne taget under et. De derved ledigblivende tjenestemandstillinger i købstæderne erstattes med telefonister fra Odense med større anciennitet. – De tjenestemænd, der skal forflyttes til købstæderne, får snarest meddelelse herom, og forflyttelsen vil ske pr. 1. juli 1958. Såfremt vedkommende foretrækker afsked, vil denne blive givet pr. 1. februar 1959«.

I skrivelse af 10. marts 1958 fra selskabet til pensionsberettigede tjenestemænd (bilag 55 c) udtales det:

»Herved skal vi meddele Dem, at De må påregne, at De den 1. juli 1958 eller senest ca. 1. februar 1959 vil blive forflyttet fra Odense til en af selskabets øvrige selvdrevne centraler (købstæderne samt Marstal og Ringe).

Vi beklager, at vi må tage dette skridt, som er foranlediget af automatiseringen af Odense-Dalum centraler, men som også må ses på baggrund af den forestående automatisering af selskabets andre selvdrevne centraler. Det skal bemærkes, at de retningslinier, hvorefter personalereduktionen sker, er aftalt mellem selskabet og Centralorganisationen for Telefonstanden i Danmark, afdeling 13, og at disse retningslinier efter omstændighederne og alle forhold taget i betragtning af begge parter anses for de mest lempelige.

Såfremt De måtte nære ønske om forflyttelse til en bestemt central eller eventuelt bestemte centraler, bedes dette snarest og senest den 24. marts 1958 meddelt selskabets hovedkontor, idet der ved forflytningerne vil blive taget hensyn til disse ønsker efter anciennitetsorden.

Såfremt De ikke ønsker forflyttelse, men foretrækker at søge afsked uden pension, bedes dette ligeledes meddelt selskabets hovedkontor . . .«.

I protokol over mæglingssmøde den 14. april 1958 mellem FkT og afdeling 13 (bilag 55 d) siges det, at mæglingssmødene stillede følgende mæglingssforslag:

»Det tillades tjenestemænd ved centraltjenesten under Odense og Dalum centraler, som er fyldt eller inden 1. februar 1959 fylder 60 år, at søge afsked med pension . . .

Begge parter tiltrådte mæglingssforslaget . . .«.

I skrivelse af 20. juni 1958 til en pensionsberettiget telefonist i Odense (bilag 55 f) udtaler selskabet: »Under henvisning til Deres skrivelse af 2. d. m., hvori De meddeler, at De ikke ønsker at tage imod en forflyttelse, men ønsker at søge afsked uden pension, skal man herved meddele Dem, at De kan fortsætte som tjenestemand på Odense central til automatiseringen af mellembyscentralen, formentlig omkring 1. februar 1959«.

Og i et opslag endelig af 19. april 1958 (bilag 55 g) siges det:

»De telefonistinder, der i henhold til skrivelse af 10. f. m. har fået meddelelse om forflyttelse fra Odense, må i henhold til aftale med afdelingens formand snarest og inden den 26. d. m. meddele selskabets hovedkontor, til hvilken eller eventuelt hvilke centraler forflyttelse ønskes.

Såfremt forflyttelse ikke ønskes, men afsked uden pension foretrækkes, må meddelelse herom indsendes inden for samme frist.«

De indklagede finder, at alt det under Odense-arrangementet passerede i høj grad støtter rigtigheden af deres opfattelse.

Af referat af telefonistafdelingernes møde hos driftsingeniøren ved KTAS den 30. juni 1955 (bilag 51) vedrørende de personalespørgsmål, der rejste sig i forbindelse med automatiseringen af centralerne Helsingør og Nykøbing F., fremgår, at driftsingeniøren afviste et ønske om en generel ordning om pensionering af personale over 50 år. Det fremgår endvidere, at afdelingernes repræsentanter forespurgte, »hvoreledes selskabet ville forholde sig til de telefonistinder, der ikke ønskede at blive tvangsforflyttede til en anden by«, og at driftsingeniøren hertil svarede, »at man i sådanne tilfælde i princippet måtte skride til afsked med 3 måneders varsel – eller måske kortere (man kunne jo i denne forbindelse tale om lydighedsnægtelse)«.

I øvrigt kan det anføres, at det i et opslag af 4. september 1957 (bilag 35) til personalet i Aalborg by siges:

»Efter at automatiseringsarbejderne i Aalborg by og opland nu nærmer sig deres afslutning, påregnes styrken af telefonmontører og fast ansatte telefonarbejdere i Aalborg reduceret med 9 mand, der tænkes forflyttet således: – Så-

fremt der blandt de faste folk i Aalborg findes nogen, som kunne ønske frivillig forflyttelse til en af de nævnte byer, bedes de rette henvendelse derom til distriktschefen i Aalborg, således at tvangsforflytninger i videst muligt omfang undgås.«

Disse bilag, der stammer fra en periode på 11–13 år, er ikke de eneste, men er repræsentative og viser, at der er truffet aftaler, der bygger på en ret for selskabet til at forsætte tjenestemændene i tilfælde af automatisering.

I den følgende tid er man gentagne gange gået til nye overenskomstforhandlinger, uden at spørgsmålet om en ændring af den således tilvejebragte status er rejst fra CO's side.

Allerede dette er af betydning, men i 1961 fik man under overenskomstforhandlingerne indføjet en positiv regel om forflyttelse ved automatisering, nemlig bestemmelsen i § 31, stk. 3 a (her citeret efter overenskomsten med afd. 20):

»Personale, der forflyttes som følge af automatisering, kan uanset hvilket hjemsted, der kommer i betragtning, vælge, om de ønsker godtgørelse for dobbelt husførelse eller huslejetab ydet efter reglerne i stk. 2 eller således, at der ved hver af de 3 lønudbetalinger, der falder efter udløbet af den regnskabsmåned, i hvilken forflyttelsen finder sted, ydes et beløb af 26 × summen af kr. 4,00 og udepenge pr. dag for at forrette fuld normeret tjeneste på det nye hjemsted. For så vidt en sådan forflyttet tjenestemand inden for 1 år efter forflyttelsen uansøgt på ny forflyttes som ovenfor anført, efterbetales der hende den nævnte godtgørelse for den del af forflyttelsesperioden, for hvilken hun ikke allerede har oppebåret den nævnte godtgørelse«.

Her står der noget om automatiseringssituationen, og det forudsættes, at telefonister uansøgt kan blive forsat – og eventuelt mere end én gang – i tilfælde af automatisering.

På indeværende tidspunkt er  $\frac{2}{3}$  af automatiseringen gennemført i det område, som kendelsen har betydning for. 34 telefonister har akkviesceret ved afsked uden pension, og mange har modtaget forsættelse efter stedfunden automatisering. I Jylland er 90 telefonister forsat, og 192 er gået over i kontortjenesten. I disse 13 år har kun 2 tjenestemænd været forsat mere end én gang.

Allerede det her under I. og II. anførte må være afgørende, hvorfor de følgende betragtninger er af mere sekundær art.

### III.

De indklagede har endvidere anført, at der må gives selskaberne medhold i deres påstand, også hvis man bedømmer forholdene efter LPL. Grundlovens § 27 og bestemmelsen i LPL § 4 er efter gældende opfattelse ikke til hinder for forsættelse af tjenestemænd, der ikke er stedligt ansat. Lønningsskommissionen af 1929 har i sine bemærkninger til § 4 (1. betænkning side 16) udtalt, »at udtrykket forflyttelse i grundlovens § 17 (nuværende grundlovs § 27) ikke omfatter den stedlige forsættelse, der for store grupper af tjenestemænd vil kunne finde sted uden ændring af stillingens karakter«.

De personer, som er omfattet af overenskomsterne, må sidestilles med disse grupper af statstjenestemænd, hvilket understreges ved, at overenskomstens § 8 taler om pligt til at underkaste sig forandringer inden for tjenestegrenen, et udtryk der naturligt må forstås som selskabets geografiske område.

Overenskomstens § 3, stk. 3, der ikke har noget sidestykke i LPL, må være helt afgørende, fordi dens indhold hviler på en forudsætning om, at forsættelse kan finde sted. Den deri nævnte anciennitetsorden er ikke et lokalt fænomen, og at dette har været afdelingernes opfattelse, fremgår også af forhandlingerne vedrørende Odense-Dalum, hvor afdelingerne erklærede sig enige i, at det var de yngste telefonister, der skulle afskediges for at give plads for de ældre telefonister, der skulle flyttes fra Odense til andre byer. Også stk. 4 og 5 indeholder en forudsætning herom. Reglen, der stammer fra 1936, viser, at det af overenskomsten omfattede personale er ligestillet med det talstærke tjenestemandspersonale i staten, der må tåle forsættelse.

Overenskomstens § 31 indeholder flyttegodtgørelsesregler også for uansøgt forflyttelse. Uansøgt forflyttelse er efter parternes sprogbrug identisk med tvangsforflyttelse.

Pensionsreglementets §§ 7 og 9 indeholder ikke bestem-

melser svarende til LPL § 57, stk. 2, sidste punktum, og § 59, stk. 2. Dette støtter antagelsen af, at der for selskabernes vedkommende er tale om en gruppe tjenestemænd, der på lignende måde som personalet i trafiketaterne må tåle forsættelse.

I 1920 tilvejebragtes overenskomstgrundlaget og tilknytningen til statens regler. Dette betød imidlertid ikke i den heromhandlede henseende (pligt til forsættelse) noget brud med, hvad der tidligere var gældende. Det fremgår af JTAS's pensionsfondsbestemmelser fra 1905 (bilag 57), at de dagældende pensionsydelse kun tilkom de funktionærer, der blev afskediget på grund af alder eller svagelighed, men ikke dem, der fik afsked af anden årsag. Af en skrivelse af 28. juni 1919 fra JTAS til CO (bilag 19) fremgår det, at selskabet var blevet anmodet om en endelig afgørelse af spørgsmålet forflyttelse eller stationering. Selskabet bemærkede hertil, at selskabet kunne »gå med til ved beordret forflyttelse at give 3 måneders varsel, og såfremt dette ikke sker, at yde opholdspenge i de 3 første måneder efter, at forflyttelsesordren er udstedt ...

De her anførte bestemmelser om opholdspenge gælder selvfølgelig ikke ved forflyttelse efter egen ansøgning«.

Når man således før 1920 havde den skildrede retstilstand, og når den ikke blev ændret ved reglementet, og når man ikke i tiden efter 1920, hvor man søgte voldgiftskendelser om en lang række forskellige spørgsmål, prøvede at få denne retstilstand ændret, er dette udtryk for, at man har accepteret den nævnte retstilstands fortsatte beståen. Denne retstilstand vedvarende, således som det er skildret under behandlingen af bilagene 20 ff.

### IV.

Endelig har de indklagede anført, at hvis der intet materiale var, og forholdet mellem parterne måtte bedømmes efter almindelige forudsætningssynspunkter, måtte de indklagede også få medhold. Den beskyttelse, som tilkommer statstjenestemændene i henhold til grundlovens § 27 og LPL § 4, gælder kun for pensionsberettigede tjenestemænd. Følgelig kan lovgivningsmagten forud for det tidspunkt, da en tjenestemand bliver pensionsberettiget, indføre hvilke æn-

dringer som helst i tjenestens beskaffenhed. Heraf må følge, at det tidspunkt, der skal være afgørende for, hvornår en forudsætning er kendelig, må være tidspunktet for pensionsrettens erhvervelse og ikke tidspunktet for ansættelsen. De 5 Randers-telefonister havde ikke, da Århus-aftalen blev truffet, nået pensionsalderen.

Uanset hvilket tidspunkt der er afgørende, viser en række fremlagte bilag (bilag 60-94, der består i udklip af dag- og fagblade), at alle må være klare over, at automatiseringen ville komme, og over dens konsekvenser. Flyttepligten var således en typeforudsætning fra selskabets side, der måtte være klar for enhver.

De indklagede har yderligere anført, at automatiseringen hører til den art generelle ændringer i tjenesteforholdet, som i højere grad end andre må tåles af tjenestemændene.

Det må erkendes, at forsættelse efter omstændighederne kan betyde en væsentlig belastning for den enkelte, men det kan ikke ændre det forhold, at pligten til at tåle den består. Selskaberne har hidtil søgt og vil også fremtidig søge at afbøde de byrdefulde virkninger af automatiseringen mest muligt, og de regner med at kunne videreføre de hidtil fulgte retningslinier i forbindelse med automatiseringen, som nu for ⅔'s vedkommende er gennemført for de selvdrøve centraler i de områder, kendelsen vedrører. Indtil nu har kun enkelte måttet tåle forsættelse, og det må antages, at der i fremtiden kun i få tilfælde vil blive tale om forsættelse 2 gange. Risikoen for, at der af personlige grunde kan være vanskeligheder forbundet med forsættelse, må i øvrigt påhvile tjenestemanden og ikke selskabet. Omkostningerne ved pensionering af personalet i en for tidlig alder vil være betydelige i forhold til udgifterne ved anskaffelsen af automatcentraler. De, der søger deres afsked, når de stilles over for kravet om forsættelse, kan ifølge pensionsreglementet få deres pensionsbidrag med renter tilbagebetalt dobbelt.

Der er ingen rimelighed i at yde unge og arbejdsdygtige personer en betydelig pension i en lang årrække, når der er mangel på arbejdskraft. Spørgsmålet i nærværende sag er i øvrigt efter parternes bestemte ønske at få en afgørelse ud fra en vurdering af den retlige stilling og ikke efter billighedsbetragtninger.

*Klagerne* har under replikken fastholdt de af dem fremførte synspunkter. Til nærmere klargørelse af indholdet af deres påstand har de anført, at når det i denne siges, at personalet ikke har pligt til at forrette tjeneste ved andet tjenestested end det hidtidige, forsåvidt det nye tjenestested nødvendiggør, at vedkommende må skifte bopæl, må dette nærmere forstås således, at en kendelse, der giver klagerne medhold, kun umiddelbart vil kunne finde anvendelse i tilfælde, hvor det er uomtvisteligt, at sådant bopælsskifte er nødvendigt. Hvis der ikke mellem parterne kan opnås enighed om nødvendigheden heraf, må afgørelsen træffes ved voldgift på sædvanlig måde.

*De indklagede* har ligeledes i deres duplik fastholdt det af dem tidligere anførte. De har herudover bemærket, at det ikke er rigtigt, når det af klagerne er anført, at den del af personalet, der er tilbage, når automatiseringen er tilendebragt, på grund af arbejdsmangel vil blive sat på pension. Der vil inden for de indklagede selskabers område være arbejde til alle.

*Til det anførte skal voldgiftsretten udtale:*

Som det fremgår af voldgiftsaftalen og parternes samstemmende udtalelser under proceduren, er de enige om at ønske en endelig og klar afgørelse af generel karakter baseret på retlige synspunkter.

Efter de for selskaberne udfærdigede koncessioner har det siden 1919 stået fast, at personalets løn-, pensions-, rets- og arbejdsforhold har været bestemt af de mellem de forhandlingsberettigede organisationer og selskaberne indgåede overenskomster og øvrige aftaler.

Hvad nu overenskomsterne angår, findes der ikke i disse nogen bestemmelse, der klart løser det omtvistede spørgsmål. Fra ordlyden af § 8, i hvilken bestemmelse en regel af det omhandlede indhold nærmest måtte høre hjemme, findes der ikke selvstændigt at kunne drages nogen sikker slutning med hensyn til spørgsmålet. Heller ikke den omstændighed, at § 8 i sit ordvalg afviger fra bestemmelsen i LPL § 4, til hvilken den svarer, eller de ledsagende bemærkninger til reglementet af 1920 giver noget holdepunkt for en

bestemt fortolkning i denne henseende. Det samme findes at gælde pensionsreglementets §§ 7 og 9 sammenholdt med reglerne i LPL § 57, stk. 2, pkt. 2, og § 59, stk. 2, hvorved dog bemærkes, at udeladelsen i § 7 af en til § 57, stk. 2, pkt. 2, svarende bestemmelse måske kan tages som udtryk for eksistensen af en forudsætning om, at en sådan bestemmelse er blevet anset som overflødig, fordi alle af overenskomsten omfattede tjenestemænd har pligt til at tåle forsættelse.

Overenskomstens § 3, stk. 3, findes i overensstemmelse med de indklagedes procedure at måtte forstås således, at de deri omtalte afskedigelser og genantagelser i anciennitetsorden skal ske efter anciennitet inden for hele overenskomstområdet. Dette støttes væsentligt af det under forhandlingerne om automatiseringen af Odense/Dalum passerede. Efter den her nævnte forståelse af § 3, stk. 3, må bestemmelsen ses som indeholdende en forudsætning om, at forsættelse kan finde sted i det øjemed at fordele arbejdskraften efter tjenestens tarv.

Også § 31, stk. 3 a, - hvis betydning øges derved, at den er indføjet i overenskomsten af 1961, og altså efter at automatiseringen havde stået på gennem flere år - findes ved sin omtale af forsættelse i automatiseringstilfælde at måtte være skrevet ud fra en lignende forudsætning.

Efter det anførte findes således enkelte bestemmelser i overenskomsten at tyde på en bagved liggende opfattelse af, at der skulle være en pligt til at tåle forsættelse, selv om disse bestemmelser ikke findes alene at udgøre tilstrækkeligt grundlag for en afgørelse af spørgsmålet.

Derimod findes det ved det bilagsmateriale, der er fremkommet, godtgjort, at der gennem mange år har været fulgt en praksis, hvorefter tjenestemændene blev forsat efter tjenestens tarv, og at denne praksis, forsåvidt angår normale driftsforhold, har været udtryk for, at der under sådanne forhold består en pligt for personalet til at tåle forsættelse. Klagerne har da også erkendt, at selskaberne har handlet ud fra en forudsætning herom, som ikke på afgørende vis er søgt anfægtet af CO og de i betragtning kommende afdelinger.

Efter voldgiftsrettens opfattelse må det endvidere lægges til grund, at der også efter fuld gennemførelse af automati-

seringen vil være brug for et så betydeligt personale i centraltjenesterne, at der ikke er en sådan forskel mellem den nuværende automatiseringssituation og andre tidligere gennemførte omlægninger af driften, at den kan begrunde, at der i automatiseringssituationen skulle være en mere begrænset pligt til at tåle forsættelse end den tidligere. Der kan i denne forbindelse peges på, at det må antages, at de ordninger, der hidtil har været truffet i forbindelse med automatisering, har været båret af, at parterne har været af den opfattelse, at personalet havde pligt til at tåle forsættelse også i disse tilfælde.

Efter det således anførte vil de indklagedes frifindelsespåstand være at tage til følge.

Det tilføjes, at dette resultat yderligere kan finde støtte i den betragtning, at udsigten til at måtte tåle forsættelse må have været forudseelig for personalet.

*Thi bestemmes:*

*De indklagede DE SAMVIRKENDE TELEFONSELSKABER bør for tiltale af klageren CENTRALORGANISATIONEN FOR TELEFONSTANDEN I DANMARK under denne sag fri at være.*

*Efter den mellem parterne indgåede voldgiftsaftale bærer hver af dem sine omkostninger, og voldgiftsrettens omkostninger udredes med halvdelen af hver af parterne.*

Således vedtaget på »Ellesøhus« den 7. juni 1964.

*Marvin Madsen. Thøger Nielsen. J. Trolle. Bent Christensen.  
J. Jørnow.*